‘Een treurige vergissing’

Over de moord op de kok van Palais Royal

Het Palais Royal aan de Nieuwezijds Voorburgwal 220 – ter hoogte van de kruising met de Paleisstraat. Dit hotel stond op dezelfde plaats als tegenwoordig de Albert Heijn, achter het Paleis op de Dam.

De julidagen van 1912 waren een erg warme periode, er werd van 10 tot 17 juli zelfs een hittegolf gemeten. Ook aan de Nieuwezijds Voorburgwal 220, in het toenmalige hotel Palais Royal, was het zweten geblazen. Hard werken was met dit weer geen aanrader.

In het hotel ‘Palais Royal’ heerste zoals altijd volop bedrijvigheid. De sfeer daarentegen was anders dan anders. Een week geleden, op zondag 7 juli ontdekte de chefkok, die al 7 jaar in het hotel werkte, dat zijn patissier ‘zelfs in de keuken zijn genegenheid toonde voor een lid van het vrouwelijk personeel’.[1] Omdat het hotel ‘de hoogste discipline’ wilde handhaven, moest deze kok-banketbakker de keuken per 1 augustus aanstaande verlaten. De chefkok kon toen niet vermoeden dat, ondanks deze maatregel, de rust op de werkvloer voorlopig niet zou terugkeren…

[1] ‘Vergiftiging’, *Algemeen Handelsblad* (15 juli 1912).

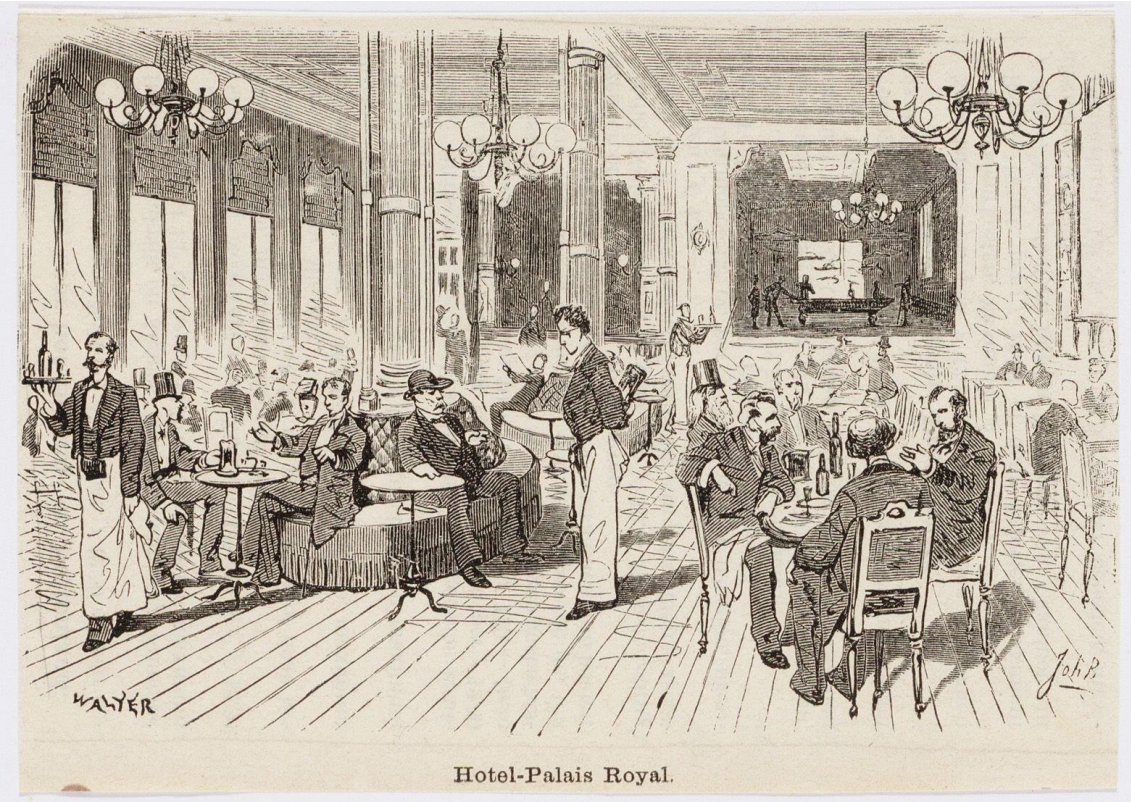

Interieur Palais Royal

Een dag later, op maandag, voelt de kok zich al minder goed. Op dinsdag voelt hij zich na het middageten erg slecht, maar schakelt hij geen arts in. Pas op vrijdag, nadat hij stap voor stap was afgetakeld, werd een arts gehaald. Er werd scheikundig onderzoek verricht, want de arts vermoedde dat er iets niet in orde was. Er waren duidelijke aanwijzingen: 'In de uitbraakselen en in de faecaliën van den kok heeft men sporen van arsenicum gevonden.[2] In de ochtend van 15 juli overlijdt de chefkok. Hij was getrouwd, 35 jaar en vader van 3 kinderen. Volgens het doodsoorzakenregister stief hij aan een 'arsenicus vergiftiging'.

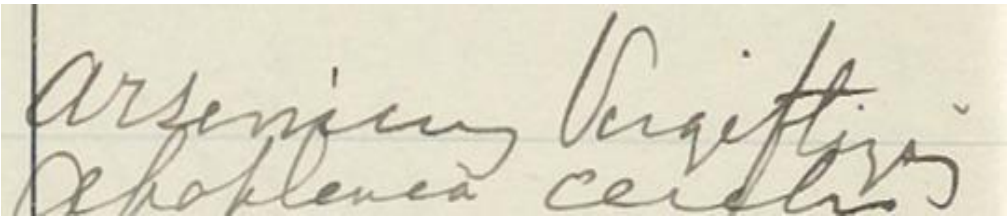

De betreffende doodsoorzaak zoals aangetroffen in het register.

[2] 'Vergiftigd?', *Delftsche Courant* (15 juli 2019).

De ontslagen patissier en het vrouwelijk lid werden ernstig verhoord. De Drentsche en Asser courant licht de doodsoorzaak als volgt toe: ‘Uit wraakneming heeft men den chef-kok van het hôtel “Palais Royal” met arsenicum vergiftigd. De justitie heeft de zaak in handen.’[3] Een kritische noot bracht *Het nieuws van de dag: kleine courant* echter al een dag later, op 16 juli 1912:[4]

De commissaris van politie in de 1e sectie, die het geval onderzoekt, heeft tot dusverre geen termen kunnen vinden om den bij-kok als de verdachte te beschouwen en hem ter beschikking van de justitie te stellen. Er is op het oogenblik nog geen enkele aanwijzing tegen den man. Er is een zeer kleine hoeveelheid arsenicum in de darmen van den kok gevonden, echter is niet uitgemaakt of dit vergif door toediening, dan wel door andere oorzaken in het lichaam gekomen is. De politie heeft aan alle apothekers in en om Amsterdam gevraagd of zij in de laatste dagen arsenic verkocht hebben. Slechts een had zulks gedaan, evenwel aan een ander dan aan den verdachte, iemand die met dit geval onmogelijk iets te maken kan hebben.

Op het oogenblik is er alzoo niemand, die door de politie verdacht wordt.

Was men dan toch te snel met het oordeel geweest? *Het volk* presenteert een week later, op 25 juli 1912, een brief van de arts die het onderzoek heeft geleid:[5]

[3] ‘Vergiftigd’, *Provinciale Drentsche en Asser courant* (15 juli 1912).
[4] ‘Vergiftiging’, *Het nieuws van de dag: kleine courant* (16 juli 12912).
[5] ‘Geen arsenicum-vergiftiging’, *Het volk: Dagblad voor de arbeiderspartij* (25 juli 1912).

Ingezonden.

(Van ingezonden stukken wordt de copy niet teruggegeven ook al worden ze niet geplaatst.)

Geen arsenicum-vergiftiging.

Geachte Redaktie.

Er moet een fout hersteld worden waarvan 2 menschen de dupe zijn geweest. De chefkok van het Palais Royal werd Dinsdag voor 11 dagen ziek (braken, diarrhee, pijn in den buik), riep Vrijdag een dokter, nadat hij inmiddels hoe langer hoe zieker geworden was; het ziektebeeld stemde geheel overeen met dat van iemand, die aan een of andere vergiftiging lijdt; er werd gedacht aan de mogelijkheid dat hij een stukje bedorven vleesch, visch of zoo iets gegeten kon hebben, wat in den zomer licht gebeuren kan.

Toen de man zèlf het vermoeden opperde, dat een wraakzuchtige wellicht iets in zijn eten kon gedaan hebben, b.v. arsenikum, riep de behandelende geneesheer (Dr. Rudersdorff) een ander (ondergeteekende) in konsult die deze mogelijkheid evenmin kon uitsluiten, zoodat besloten werd de uitwerpselen door een bekend beoefenaar in de gerechtelijke geneeskunde te doen onderzoeken.

's Maandags stond in alle kranten te lezen, dat er zich een geval van moedwillige arsenicumvergiftiging had voorgedaan!

En thans blijkt zulks niet het geval te zijn geweest. De stoffen, die gebruikt worden om arsenicum aan te toonen, bevatten n.l. zelf wel eens een geringe hoeveelheid van dit vergift; en zoo is dan ook nu gebleken dat de gevonden arsenicum zich niet in de geloosde urine bevond, maar wèl in de gebruikte reagentia!

De gerechtelijke geneeskunde is een uiterst moeilijk vak; zelfs de bekwaamsten kunnen daar fouten maken: reden genoeg om de onderzoekingen steeds op te dragen aan mannen, die er in doorkneed zijn (wat ik reeds in 1888 in vergaderingen en krantenartikelen beloogd heb) en die, zooals in dit geval, zèlf in staat zijn hunne eigen uitkomsten terdege te kontroleeren.

Ook voor de ten onrechte verdachten zou het verkieslijk zijn geweest als er van politie of justitiewege niet zulk een buitengewone haast gemaakt was om het publiek in kennis te stellen met wat onjuist gebleken is.

Haastige spoed is zelden goed, maar thans is dat wèl het geval. Iedereen moet vanavond weten, dat 2 menschen onschuldig verdacht zijn geworden. Zegt het voort!

Uw dw.

E. VAN DIEREN.

Zodoende werd het moordscenario uitgesloten. De aanwijzingen tegen de verdachte patissier waren te zwak. Of de rust op de werkvloer is teruggekeerd? Wellicht mocht de reeds ontslagen patissier toch blijven, wellicht moest hij vertrekken. In ieder geval wist de Haagsche courant het treffend te formuleren als een 'treurige vergissing'.[6] Ook berispt deze de betrokken instanties.

Het blijft intusschen voor dien jongeman een treurige vergissing. En voor anderen een waarschuwing dat men bij zg. „wetenschappelijk" onderzoek niet voorzichtig genoeg kan zijn.

[6] 'De vermeende vergiftiging te Amsterdam', *Haagsche Courant* (27 juli 1912).